

vi gøre ved hjælp af pligten, som igen henter sit grundlag i fornuften (moralloven). Handler vi af pligt, handler vi moralsk, for pligten skal styres af moralloven.

Hvad er nu det her for noget? Er denne teori ikke streng og mavesur? Hvis vi nu hjælper en ven, der er i nød, er det så ikke i orden, at det sker af en umiddelbar tilbøjelighed? Det kan Kant ikke se noget galt i. Men han vil fastholde, at vores handling derved ikke har nogen moralsk værdi. Vi gør det af tilbøjelighed, og det er ingen kunst. Det er godt nok, at vi gør det, men moralsk betydning har handlingen ikke. Det skyldes, at vores tilbøjelighed til at hjælpe vennen er tilfældig. Hvad nu, hvis vi egentlig ikke gider hjælpe vennen? Vi er i gang med noget andet, som vi ikke vil opgive. Eller vi er for tiden rasende på vennen. Så mangler vi tilbøjeligheden til at hjælpe, men bør vi ikke hjælpe alligevel?

Lad os se på maksimen for de to handlinger. I det første tilfælde handler vi efter princippet: Når en ven beder om hjælp, bør man hjælpe. Det lyder som et fornuftigt alment princip. I det andet tilfælde hedder princippet: Når en ven beder om hjælp, bør man hjælpe, hvis ikke man foretager sig noget, man hellere vil. Kan vi ønske, at dette blev et alment princip? Næppe. Moralen vil blive værdiløs, fordi det hele afhænger af tilfældige personers tilfældige gøremål og tilfældige tilbøjeligheder. Her må vi lade pligten bestemme for os. Hermed handler vi moralsk. Og vi vil jo gerne selv have hjælp, hvis vi skulle komme i den samme situation.

Kant er pligtetiker⁸. Hensigten med dette standpunkt er god nok, for moralen bør bygge på almene principper, så den ikke favoriserer bestemte mennesker eller subjektive tilbøjeligheder. Men vi er stadig ikke færdige med den omtalte morder. Vi kan nemlig formulere princippet for vores løgn, så det bliver alment gyldigt:

Man bør altid tale sandt, medmindre man ved at tale usandt kan redde menneskeliv.

Formuleret således skaber vi et kategorisk imperativ, men tillader alligevel løgneren. Vi kan godt acceptere, at selve princippet i vores imperativ bliver gjort til almen lov.

Pudsigt nok så har Kant selv set, at dette reviderede imperativ er en mulighed. Men han holder stædigt fast på, at det under ingen omstændigheder er rigtigt at lyve. Det er nemlig ikke sikkert, at morderen finder sit offer, blot fordi vi taler sandt, for offeret kunne være ved at flygte ad en anden vej. Derimod, hvis vi løj, så gik morderen måske tilba-

⁸ Tilhænger af den opfattelse, at vi altid skal handle af pligt, uanset omstændighederne. Modsat konsekvensetiker.